

Kymmenen kysymystä kannabiksesta

Oheen on koottu kymmenen usein kysyttyä kysymystä lääkekannabikseen liittyen. Vastaajana on dosentti, lasten neurologian erikoislääkäri **Liisa Metsähonkala**.

1. Miten lääkekannabis eroaa kannabiksesta?

Kannabis eli marihuana on hampukasvista saatava tuote, jota käytetään huumetarkoituksessa. Kannabis vaikuttaa positiivisella tavalla myös joissakin sairauksissa. Sillä voidaan hoitaa voimakasta kipua ja esimerkiksi MS-tautiin liittyviä kivuliaita lihasjäykistyksiä. Kannabiksen vaikutuksesta epilepsiaan on tiedetty pitkään, mutta viime vuosina sen käyttö on yleistynyt tässä tarkoituksessa. Lääkekannabis on tuotettu hampukasvista valvotuissa olosuhteissa laillistetun valmistajan toimesta.

Hampukasvista saatava kannabis on sekoitus erilaisia yhdisteitä, joiden osuus kannabiserässä vaihtelee. Osalla yhdisteistä on huumaava eli psykotrooppinen vaikutus. Kannabidioli-nimisellä yhdisteellä sen sijaan on epilepsiahoitoa estävää (ns. antiepileptistä) mutta ei huumaavaa vaikutusta, eikä sille kehity riippuvuutta. Kannabidioli vaikuttaisi alustavien tutkimustulosten perusteella olevan epilepsian hoidossa käyttökelpoinen kannabisyhdiste. Suomessa saatavilla olevat lääkekannabisvalmisteet sisältävät sekä kannabidiolia että muita yhdisteitä, koska ne on tarkoitettu muihin lääkinnällisiin tarkoituksiin. Puhdasta kannabidiolia tuotetaan kyllä jo teollisesti, mutta kaikki teollisesti tuotettu lääkevalmiste käytetään tällä hetkellä valmisteiden tehokkuutta selvittäviin tutkimuksiin Euroopassa ja USA:ssa, eikä sitä ole vielä saatavilla Suomessa.

2. Mikä on kannabidiolin vaikutusmekanismi?

Kuten epilepsialääkkeiden, kannabidiolin vaikutus perustuu siihen, että se muuttaa jollakin tavalla aivokudoksessa olevien hermosolujen ja hermopäätteiden toimintaa niin, että sähköisiä purkauksia ei pääse niin helposti syntymään tai että purkaukset leviävät vähemmän laajalle alueelle. Kannabidiolin tarkkaa antiepileptistä vaikutusmekanismia ei tunneta. Se tiedetään, että kannabidioli tarttuu aivokudoksessa oleviin endokannabinoidireseptoreihin ja ainakin osittain vaikuttaa niiden kautta.

3. Millaisissa tilanteissa lääkekannabista käytetään epilepsiaa sairastavan henkilön hoidossa?

Kannabidiolista voi tulla käyttökelpoinen valmiste vaikean epilepsian hoidossa. Erityisesti USAsta on raportoitu yksittäisiä vaikeaa epilepsiaa sairastavia lapsipotilaita, jotka ovat saaneet erittäin hyvän avun joko kannabiksesta tai kannabidiolista. Tutkimuksissa kannabidiolilla on myös ollut selvä teho; noin puolella kannabidiolia käyttäneistä kohtaukset ovat vähentyneet noin puoleen. Alustavia tuloksia on myös tutkimuksista, joissa on verrattu kannabidiolia lumelääkkeeseen ja niissä on todettu, että kannabidioli tehoaa lumelääkettä paremmin. Kannabidiolia käyttäneillä lapsilla kohtaukset vähenivät 40%, lumelääkkeellä 13%.

Suomessa ei ole vielä otettu käyttöön kannabistuotteita epilepsian hoidossa, koska saatavilla ei toistaiseksi ole puhdasta kannabidiolivalmistetta. Yksittäisille potilaille on kokeiltu Suomessa markkinoilla olevia lääkekannabistuotteita, joissa on siis sekä kannabidiolia että muita yhdisteitä, mutta teho on jäänyt melko vaatimattomaksi ainakin niillä potilailla, jotka tiedän.

4. Mitä haittavaikutuksia lääkekannabiksella on?

Epilepsiapotilailla tehdyissä tutkimuksissa kannabidiolin yleisimmät haittavaikutukset ovat olleet huono ruokahalu, väsymys ja ripuli. Pitkäaikaiskäytön vaikutuksista lapsilla ei tiedetä. Kannabisvalmisteisiin, joissa on sekoitus eri yhdisteitä, liittyy lisäksi haittavaikutuksina psyykkisiä häiriöitä ja sekavuutta.

5. Voiko tästä lääkkeestä tulla riippuvaiseksi?

Kannabidioli ei aiheuta riippuvuutta kuten kannabis.

6. Miksi Suomessa lääkekannabiksen käyttö on vähäistä?

Haluaisimme käyttöömmme puhtaan kannabidiolivalmisteen, joka tutkimustiedon perusteella tehoaa epilepsiaan, joka ei vaikuta huumaavasti, ja josta tietäisimme tarkasti, mitä se sisältää. Tällaista valmistetta ei ole vielä saatavilla Suomessa. Yksittäisille potilaille on kokeiltu Suomessa markkinoilla olevia lääkekannabistuotteita, joissa on siis sekä kannabidiolia että muita yhdisteitä mutta teho on jäänyt melko vaatimattomaksi ainakin niillä potilailla, jotka tiedän.

7. Mikä tilanne on muualla maailmassa?

Joka puolella maailmaa on suuri kiinnostus kannabiksen käyttöön epilepsian hoidossa. Erityisesti USA:ssa kannabiksen käyttö erityisesti lasten vaikean epilepsian hoidossa sekä lääkäreiden määräämänä että perheiden itse aloittamana on räjähdysmäisesti lisääntynyt. Kasvin kukinnosta uutettua, pääosin kannabidiolia sisältävää, lääkeöljyä on saatavana apteekkeista lääkärin määräyksellä joissakin Euroopan maissa. Asiaan liittyy paljon kiihkeää keskustelua ja paljon tunteita. Tutkimustulokset tukevat sitä kokemusta, että kannabistuotteet voivat vähentää epilepsia-kohtauksia, mutta toisaalta osoittavat, että kyseessä ei ole mikään ihmelääke eikä se tehoa kaikilla.

8. Onko tulevaisuudessa tulossa kehittyneempiä versioita lääkekannabiksesta?

Kyllä, jos saamme käyttöömmme puhdasta kannabidiolia tai ainakin sitä vastaavaa tuotetta

9. Haittaavatko lääkärinkunnan ja/tai epilepsiaa sairastavien asenteet lääkekannabiksen käyttöä?

Lääkärit suhtautuvat kannabidioliin kuten muihinkin uusiin lääkkeisiin, jotka voisivat auttaa vaikeaa epilepsiaa sairastavia potilaita; kiinnostuneina ja valmiina ottamaan sen käyttöön mutta toisaalta kriittisinä. Kuten muidenkin uusien lääkkeiden tai hoitomuotojen kohdalla, haluamme varmistaa, että uudella lääkkeellä todella on asianmukaisesti tutkittuna osoitettua tehoa, sen turvallisuudesta tiedetään riittävästi ja tiedetään, miten sitä pitäisi annostella. Perheistä, joilla on hätä vaikeasti sairaan lapsen puolesta, voi lääkäreiden varovainen ja kriittinen suhtautuminen tällaiseen uuteen hoitomahdollisuuteen tuntua negatiiviselta.

10. Onko lainsäädäntöemme ajan tasalla kannabiksen hoitokäytäntöön liittyen?

Tällä hetkellä puhtaan kannabidiolin käyttöön ottoa rajoittaa erityisesti saatavuus. Lainsäädäntö mahdollistaa kyllä lääkkeellisten kannabistuotteiden tuonnin, mutta vaatii hyvin tarkat tiedot valmisteista, joka ehkä hidastaa mutta toisaalta takaa turvallisuutta.